

SPECIAL REPORT

Květen 2019

České zemědělství – jak si vede a kam směřuje?

Radek Novák

EU Office / Knowledge Centre

ČESKÁ
spořitelna

Obsah

Shrnutí	3
1 Základní charakteristika českého zemědělství	4
2 Současný stav českého zemědělského sektoru	4
3 Vývoj trhu s půdou v ČR	9
4 Zemědělské dotace a regulace	11
5 Zemědělské podniky v ČR	12
6 Hlavní trendy v českém zemědělství	13

Shrnutí

Zemědělský sektor v ČR

České zemědělství prošlo od vstupu ČR do EU přelomovým obdobím. Na jedné straně bylo vystaveno volnému evropskému trhu a konkurenci ze všech členských zemí EU, na druhou stranu získalo nárok na štedré provozní a investiční dotace. Podmínkám získávání podpor se přizpůsobilo chování zemědělských podniků, což se projevilo ve změně struktury zemědělské výroby v ČR. Dochází ke snižování rozměru živočišné výroby, výměry rostlinných komodit více náročných na množství a kvalitu práce, komodit náročných na management a marketing (zelenina, ovoce) či ke snižování výměry krmných plodin. Naopak se čeští zemědělci zaměřují na pěstování rentabilního obilí, kukuřice či řepky olejky. Investiční podpory však zároveň významně přispívají k technické a technologické modernizaci českého zemědělství.

Přes **96 tisíc** pracovníků
zaměstnává přímo celé odvětví v ČR

25 419 Kč činila v roce 2018
průměrná mzda v zemědělství

135,1 mld. Kč činila v roce 2018
celková produkce českého zemědělství

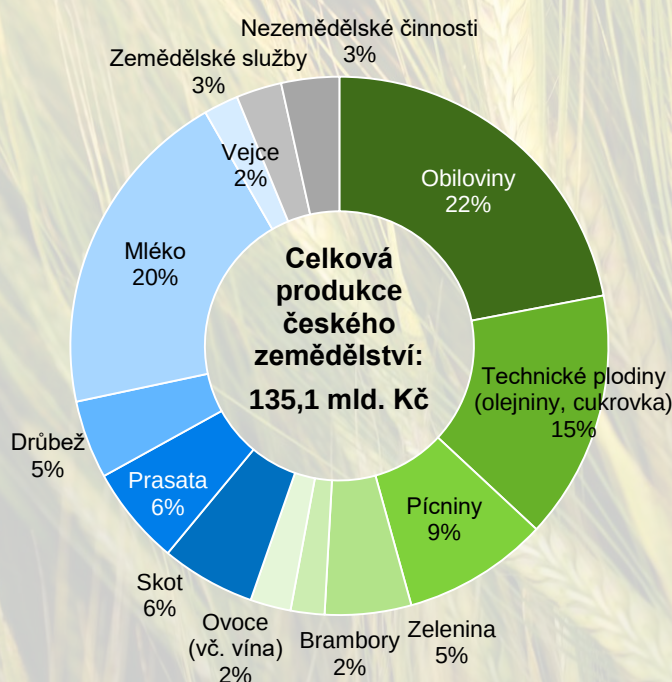
2,3 % byl v roce 2017 podíl českého
zemědělství, lesnictví a rybářství na hrubé
přidané hodnotě české ekonomiky

16,5 mld. Kč dosáhl zisk
zemědělského sektoru v roce 2018

32,9 mld. Kč činily v roce 2018
vyplacené dotace zemědělcům na výrobu

Celkem **27,6 tis.** zemědělských
podniků s minimální výměrou zemědělské
půdy 3 ha působilo v roce 2016 v ČR

Struktura produkce českého zemědělství v roce 2018 (mld. Kč)

Hlavní trendy v zemědělském sektoru ČR

- I. Strategie 2030: Ministerstvo chce zvýšit potravinovou soběstačnost, prioritou bude boj proti suchu a erozi půdy
- II. Zemědělské dotace ozelení a relativně více dostanou malé podniky
- III. Agriculture 4.0: Moderní technologie už dnes mění zemědělství
- IV. Ceny půdy už tak rychle neporostou
- V. Pracovníků v zemědělství bude potřeba méně, jejich produktivita poroste
- VI. Spotřebitelé – postupný přesun ke kvalitní a domácí produkci

ČESKÁ
spořitelna

1 Základní charakteristika českého zemědělství

České zemědělství prošlo od vstupu ČR do EU přelomovým obdobím. Na jedné straně bylo vystaveno volnému evropskému trhu a konkurenci ze všech členských zemí EU, na druhou stranu získalo nárok na štědré provozní a investiční dotace. Jen dotace na výrobu (provozní dotace) v uplynulých pěti letech přesahovaly v průměru 30 mld. Kč ročně, tj. více než 3krát proti období před vstupem do EU. Dotace na jednu stranu zlepšují ekonomickou kondici a ziskovost zemědělských podniků, na druhou stranu je činí mnohem více závislými na státních podporách než na podmínkách trhu. Podmínkám získávání podpor se rovněž přizpůsobilo chování zemědělských podniků, což se projevilo ve změně struktury zemědělské výroby v ČR – dochází ke snižování rozměru živočišné výroby, výměry rostlinných komodit více náročných na množství a kvalitu práce, komodit náročných na management a marketing (zelenina, ovoce) či ke snižování výměry krmných plodin. Naopak čeští zemědělci se zaměřují na pěstování rentabilního obilí, kukuřice či řepky olejky. Důsledkem dotací je do určité míry i pokles tlaku na zvyšování efektivity a produktivity výroby, včetně sdružování podniků pro zlepšování jejich pozice na trhu. Podle [Strategie Ministerstva zemědělství ČR z roku 2016 s výhledem do roku 2030](#) měla zhruba jedna třetina českých zemědělských podniků dobrou výkonnost a rentabilitu. Proti tomu podle ministerstva působila v českém zemědělství asi třetina podniků, která přežívá jen díky důchodovým podporám. Na druhou stranu investiční podpory, významně přispívají k technické a technologické modernizaci českého zemědělství.

Struktura českého zemědělství se výrazně liší od většiny zemí EU. Ekonomicky rozhodující část českého zemědělství má velkovýrobní charakter s převahou najaté práce i půdy a s relativně nízkou mírou diverzifikace činností. Tyto charakteristiky sice vytvářejí potenciál pro využití výhod z rozsahu, na druhou stranu zakládají větší náchylnost odvětví při změnách podmínek na trhu. V řadě případů také zhoršují vztahy k environmentálně šetrnému užití půdy.¹ Nevýhodou českého zemědělství je rovněž relativně vysoký podíl znevýhodněných zemědělských oblastí (tzv. LFA – Less Favoured Areas).

Trh zemědělských komodit výrazně ovlivňuje vztahy k jejich odběratelům – zejména potravinářským podnikům. Z nich jde především o první zpracovatele (jatká, mlékárny apod.), logisticky vázané větší měrou na domácí surovinu. Jejich efektivnost a produktivita je podle strategie ministerstva zemědělství ve srovnání s vyspělejšími zeměmi EU nižší,² což se přenáší do nižších cen, které platí zemědělským výrobcům. Zemědělci tak v těchto podmínkách hledají stále častěji jiné cesty odbytu, včetně vývozu nezpracované suroviny (např. jatečního skotu, mléka), formování jiných segmentů trhu („krátkých řetězců“) či vertikál v nově se rozvíjejících podnicích holdingového typu.

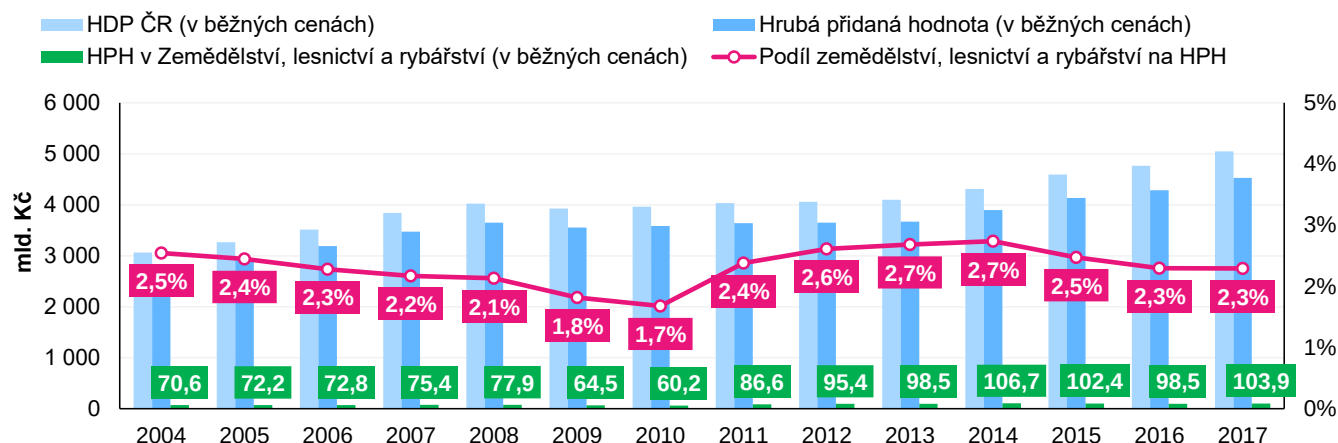
2 Současný stav českého zemědělského sektoru

Hrubá přidaná hodnota sektoru zemědělství, lesnictví a rybářství se zvyšovala až do roku 2008, kdy se však v důsledku všeobecného ekonomického zpomalení růst zastavil a v letech 2009 a 2010 následoval pokles o více než pětinu. Od roku 2011 se hrubá přidaná hodnota zemědělství začala znovu zvyšovat a s ní rostl i podíl sektoru na celkové hrubé přidané hodnotě až na 2,7 % v roce 2014. Do roku 2017 se tento podíl opět mírně snížil na 2,3 %. Hrubá přidaná hodnota sektoru zemědělství, lesnictví a rybářství (v běžných cenách) však v posledních letech opět rostla až na 104 mld. Kč v roce 2017.

¹ Přes regulační a stimulační nástroje pro zlepšení vztahů zemědělství k životnímu prostředí neustále dochází k degradaci kvality půdy, ohrožení kvality vod i ke zhoršování vodního režimu a ztrátám biodiverzity.

² Za nižší efektivností/produktivitou a dalšími problémy potravinářských podniků stojí zvláště výrazná duální struktura (tj. mimořádně vysoký podíl počtu malých podniků na celkovém počtu podniků při jejich relativně malém podílu na celkové produkci) a při nabídce širokého sortimentu potravin přetrvávající orientace na výrobky s nižší přidanou hodnotou. Zároveň jsou pod tlakem obchodních řetězců na co nejnižší ceny.

Podíl zemědělského sektoru na hrubé přidané hodnotě hospodářství (mld. Kč)

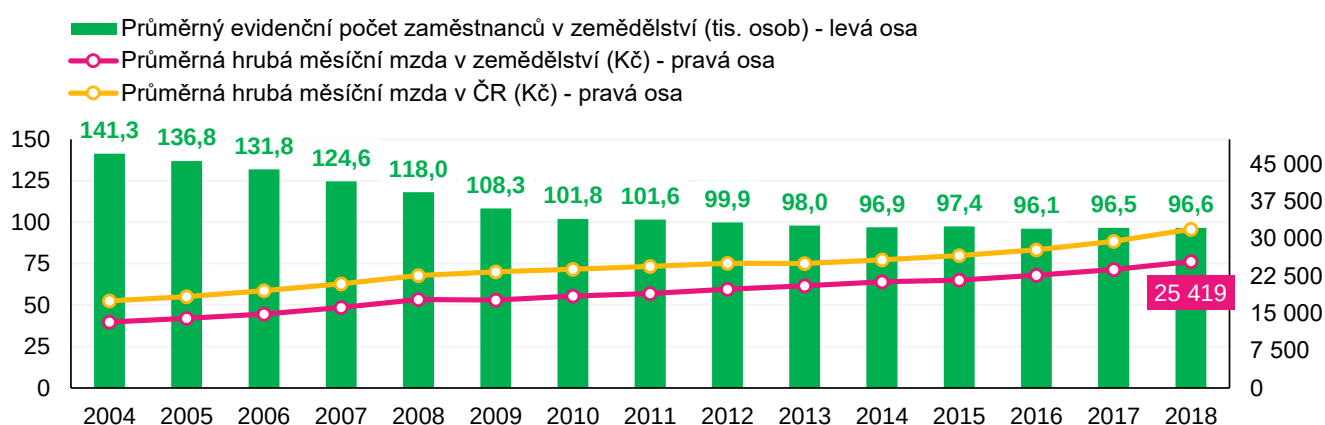

Zdroj: ČSÚ

České zemědělství je charakteristické vyšším věkovým průměrem pracovníků, než činí průměr v celkovém národním hospodářství. Celkový počet zaměstnanců v zemědělství dlouhodobě klesal (od vstupu do EU v roce 2004 do roku 2016 o 32 %). V posledních dvou letech se pokles zastavil a v roce 2018 činil průměrný (přepočtený) evidenční počet zaměstnanců v zemědělství 96,6 tisíc, což představovalo 2,4% podíl na celkovém počtu zaměstnanců v ČR.

Průměrná mzda v zemědělství kopíruje v posledních letech růst průměrné mzdy v celé ekonomice. V roce 2018 průměrná hrubá měsíční mzda stoupla na 25 419 Kč a dosáhla 80 % průměru mezd v ČR.

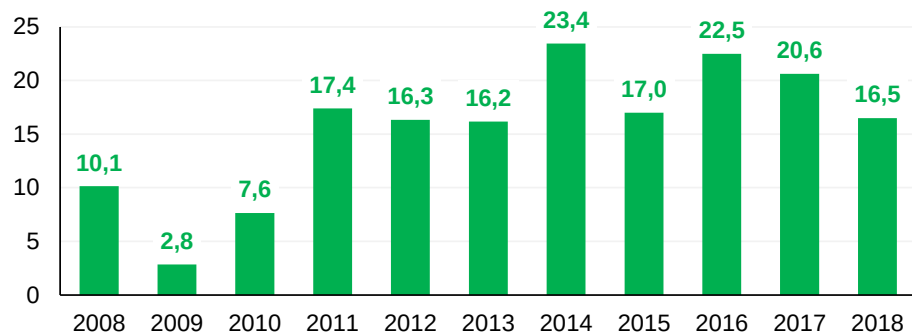
Vývoj počtu zaměstnanců a průměrné mzdy v zemědělství

Zdroj: ČSÚ, přepočtené počty

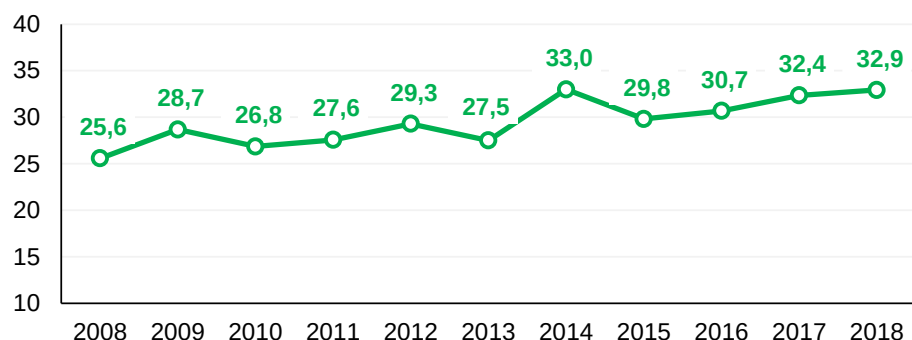
Ekonomický výsledek českého zemědělství je podle dat ČSÚ dlouhodobě kladný – od roku 2011 se zisk pohybuje mezi 16-23 mld. Kč. Výrazně se na tom podepisují vyplácené dotace zemědělcům na výrobu, jež se od roku 2008 zvyšují. V roce 2018 dosáhly 33 mld. Kč. Bez dotací by tedy české zemědělství kladného výsledku nedosáhlo.

Vývoj zisku českého zemědělství (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, jedná se o podnikatelský důchod ze souhrnného zemědělského účtu ČR

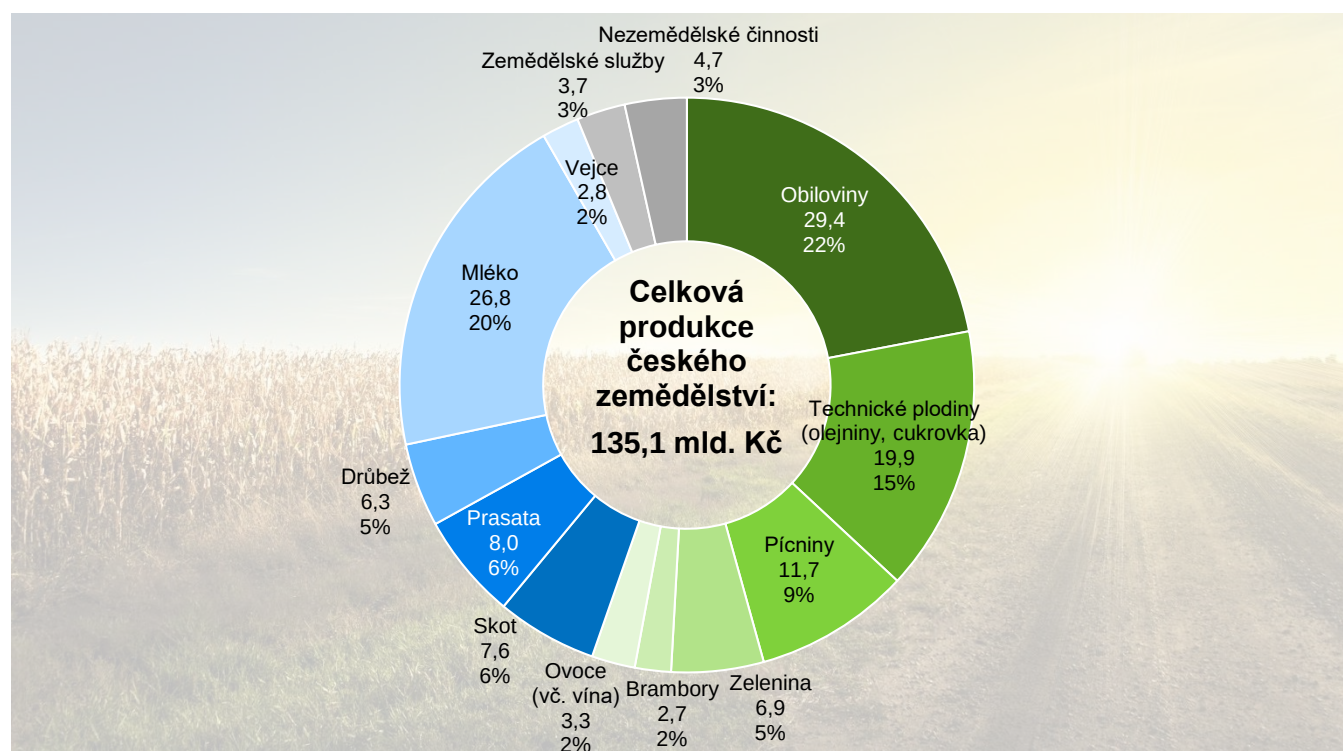
Vyplacené dotace na výrobu zemědělcům (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, dotace nezahrnují investiční podpory, environmentální platby a podpory obnovitelných zdrojů a bioplynových stanic.

V ČR se v roce 2015 vyprodukovaly zemědělské výrobky za 135 mld. Kč, přičemž 22 % připadalo na obiloviny, 20 % na mléko, 20 % na technické plodiny jako jsou olejoviny či cukrovka. Chov jatečných zvířat (tedy prasat, skotu a drůbeže) se na celkové produkci zemědělství podílel ze 17 %.

Struktura produkce českého zemědělství v roce 2018 (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

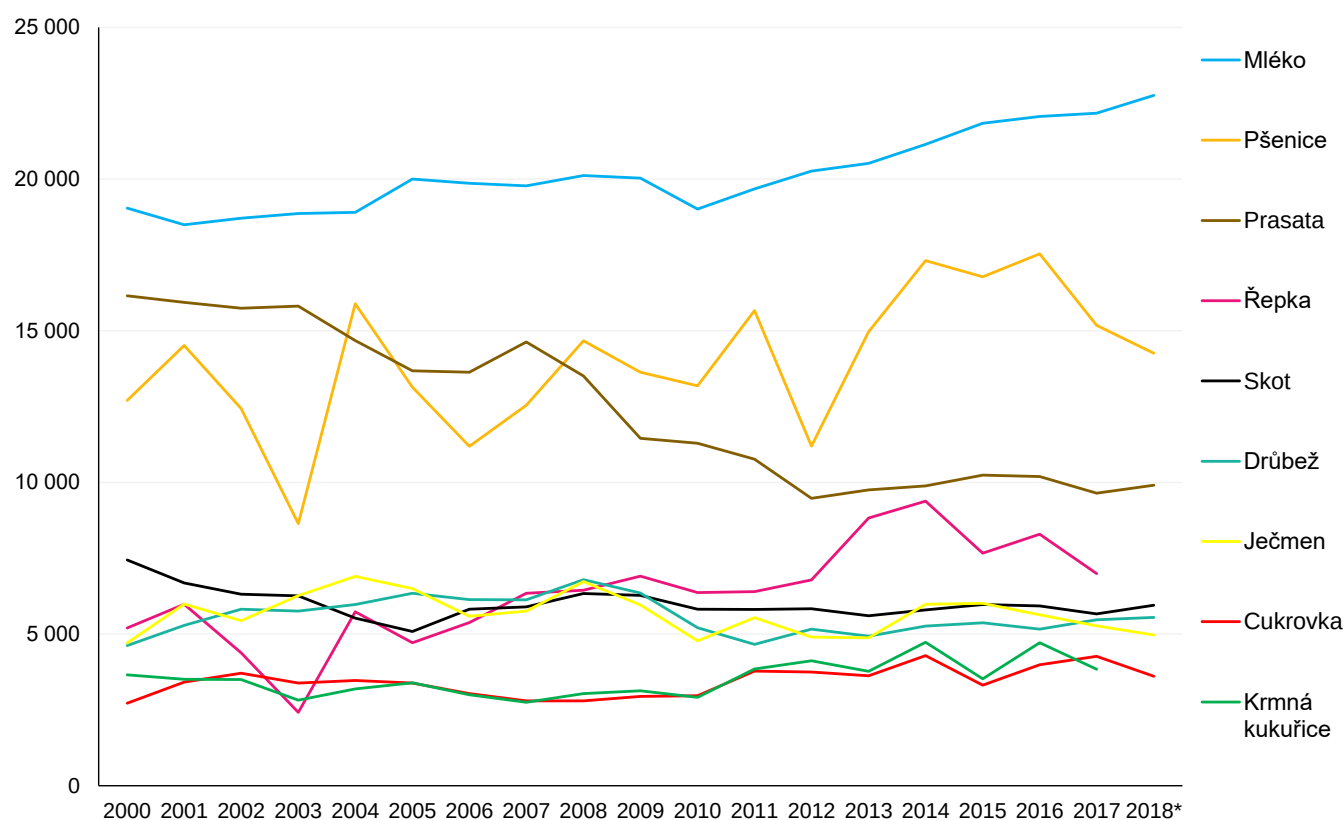
O preferenci pěstování obilovin a technických plodin a naopak útlumu živočišné produkce (kromě mléka), pěstování ovoce a zeleniny svědčí i změna stavu produkčních ploch resp. počtu kusů zvířat u těchto komodit od vstupu ČR do EU. Zatímco plocha, na které je pěstována pšenice, kukuřice či řepka olejka, do roku 2018 vzrostla, plocha pro pěstování brambor, zeleniny či množství chovaných prasat a drůbeže poklesly. Změny v produkci dokládá i dlouhodobý vývoj výroby komodit v peněžním vyjádření (viz graf níže).

Změna českého zemědělství po vstupu do EU

		Před vstupem do EU (průměr 2001-2003)	2015	Změna 2003-2015	2018	Změna 2003-2018
Obiloviny celkem	tis. ha	1 547,1	1 403,4	-9,3%	1 339,1	-13,4%
pšenice	tis. ha	808,1	829,8	2,7%	819,7	1,4%
ječmen	tis. ha	512,0	365,9	-28,5%	324,7	-36,6%
kukuřice na zrno	tis. ha	67,6	93,6	38,5%	82,1	21,5%
Brambory	tis. ha	42,8	22,7	-47,0%	22,9	-46,5%
Řepka olejka	tis. ha	302,7	366,2	21,0%	411,8	36,0%
Cukrová řepa	tis. ha	77,6	57,6	-25,8%	64,8	-16,5%
Zelenina	tis. ha	12,4	9,2	-25,9%	10,5	-15,9%
Ovocné sady	tis. ha	21,0	19,4	-7,5%	17,4	-16,9%
Prasata	tis. ks	3 465,8	1 559,6	-55,0%	1 557,2	-55,1%
Skot	tis. ks	1 525,3	1 407,1	-7,7%	1 415,8	-7,2%
Drůbež	mil. ks	29,6	22,5	-24,0%	23,6	-20,4%

Zdroj: ČSU, Ministerstvo zemědělství

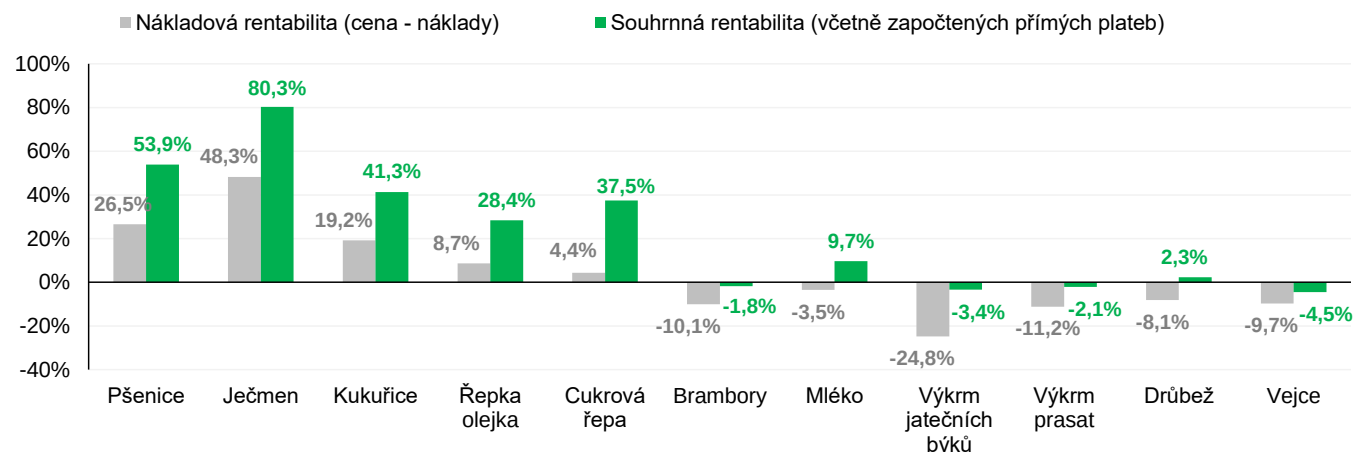
Zemědělská produkce vybraných komodit ve stálých cenách (roku 2000, mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ – Souhrnný zemědělský účet; * předběžné údaje

Změna ve struktuře zemědělské produkce ČR souvisí zejména s rentabilitou produkce daných komodit, která je dána cenami zemědělských výrobců u daných komodit, nákladovou konkurenceschopností českých producentů, ale i silou konkurentů z okolních států EU. Podle nákladové rentability, vyjadřující rozdíl mezi cenou zemědělských výrobců a náklady na produkci, i podle souhrnné rentability, která započítává navíc přímé platby zemědělcům, se v průměru let 2015-2017 dařilo v ČR pěstitelům obilí, řepky olejky, cukrové řepy, ale i mléka. Záporná je již několik let rentabilita u pěstování brambor a živočišné produkce. V případě skotu se však zemědělcům vyplácí vyvážet živá jateční zvířata do zahraničí.

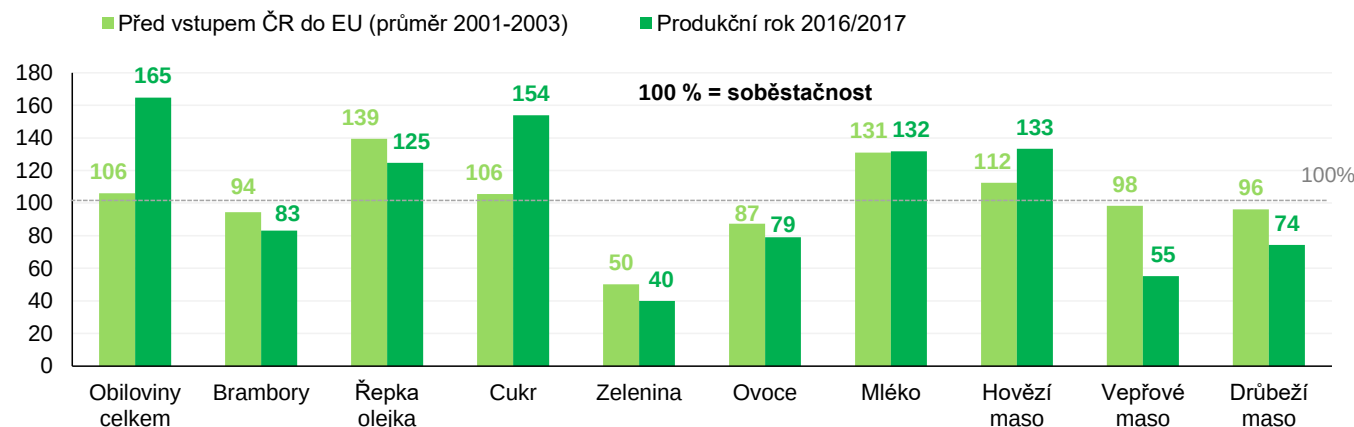
Ekonomika výroby zemědělských komodit v ČR (průměr v letech 2015-2017)

Zdroj: Ministerstvo zemědělství – Zelená zpráva, *neuvažují se žádné přímé podpory

Rentabilita produkce zemědělských komodit se pak odráží v soběstačnosti ČR, která vyjadřuje podíl tuzemské produkce a tuzemské spotřeby (v %). Ta je výrazně kladná u obilí, řepky cukru či mléka, naopak silně záporná u zeleniny, vepřového a také drůbežího masa.

Soběstačnost ČR v základních zemědělských komoditách (v %)

Zdroj: Ministerstvo zemědělství – Zelená zpráva

Poslední roky ovlivňuje českou rostlinnou produkci sucho a nedostatek srážek. Zatímco osevní plocha v roce 2018 u většiny významných zemědělských komodit meziročně mírně klesla, tak sklizeň se v roce 2018 snížila o jednotky i desítky procent. Vyšší sklizeň byla jen u řepky a vinných hroznů, kterým nedostatek srážek tolik nevaří.

Osevní plocha a sklizeň vybraných zemědělských komodit v letech 2017 a 2018

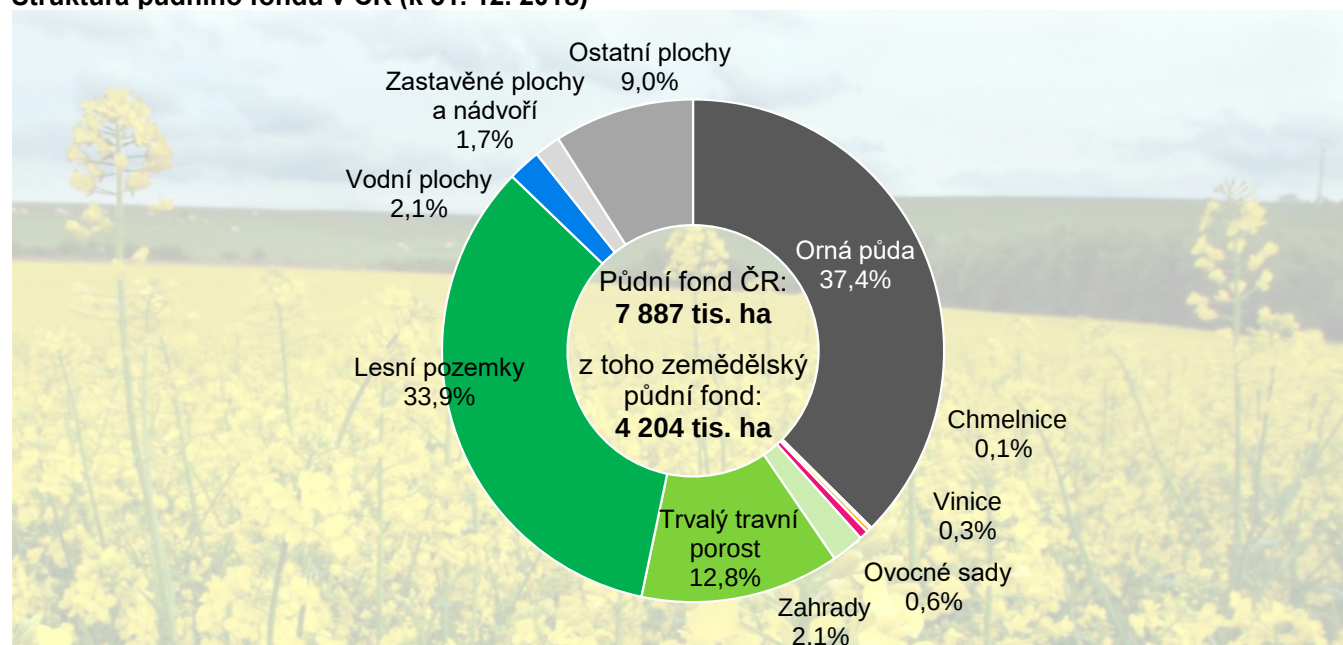
Plodina	Osevní plocha 2017 (ha)	Osevní plocha 2018 (ha)	Meziroční změna	Sklizeň 2017 (tuny)	Sklizeň 2018 (tuny)	Meziroční změna
Pšenice	832 062	819 690	-1,5 %	4 718 205	4 417 841	-6,4 %
Ječmen	327 707	324 724	-0,9 %	1 712 279	1 606 034	-6,2 %
Kukuřice na zrno	85 995	81 851	-4,8 %	588 105	489 154	-16,8 %
Brambory (vč. raných)	23 418	22 889	-2,3 %	688 970	583 560	-15,3 %
Cukrovka (technická)	66 101	64 760	-2,0 %	4 399 521	3 724 309	-15,3 %
Řepka	394 262	411 802	4,4 %	1 146 224	1 410 769	23,1 %
Kukuřice na zeleno a siláž	223 212	224 105	0,4 %	7 776 990	6 686 996	-14,0 %
Mák	32 586	26 608	-18,3 %	20 048	13 666	-31,8 %

Zdroj: ČSÚ – Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin

3 Vývoj trhu s půdou v ČR

Celková výměra půdního fondu ČR je 7 887 tis. ha., z toho celková výměra zemědělského půdního fondu ČR k 31. 12. 2018 byla 4 204 tis. ha. Podíl zemědělské půdy tedy představuje 53,3 % celkové rozlohy půdního fondu ČR. Orná půda se nachází na 37 % celkové výměry půdního fondu.

Struktura půdního fondu v ČR (k 31. 12. 2018)

Zdroj: Ministerstvo zemědělství – Situační a výhledová zpráva Půda

Využívanou zemědělskou půdu eviduje od roku 2004 geografický informační systém Registr půdy (tzv. LPIS – Land Parcel Identification System), který rovněž slouží pro administraci zemědělských dotací a ke kontrole plnění podmínek těchto dotací. Ke konci roku 2017 byla využívána zemědělská půda v ČR v rozsahu 3 521,8 tis. ha, tj. 83,8 % z celkového zemědělského půdního fondu ČR.

Fyzické osoby obhospodařovali přibližně 30,4 % výměry zemědělské půdy (z toho zemědělství podnikatelé hospodařili na 27,2 % celkové výměry zemědělské půdy). Ostatních 69,6 % zemědělské půdy obhospodařují podniky právnických osob, a to:

- akciové společnosti – 24,5 % výměry zemědělské půdy;

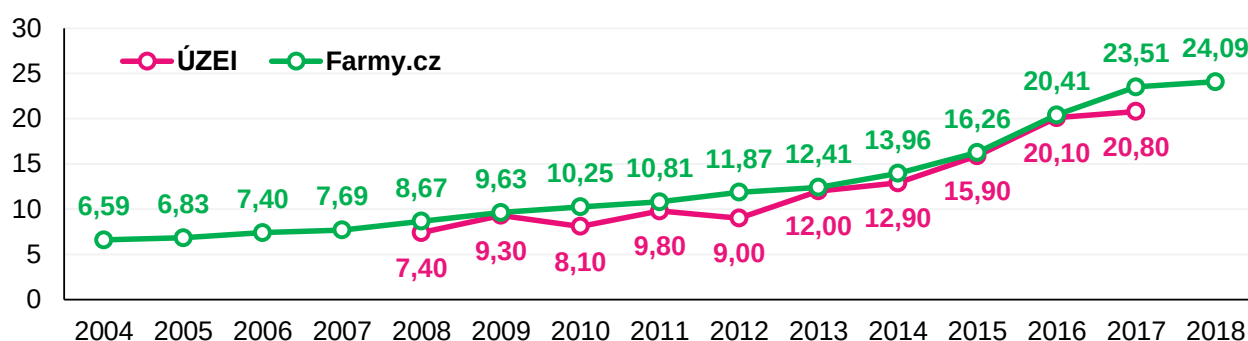
- společnosti s ručením omezeným – 25,1 % výměry zemědělské půdy;
- družstva – 18,7 % výměry zemědělské půdy;
- ostatní právnické osoby – 0,8 % výměry zemědělské půdy.

Cenový vývoj zemědělské půdy v ČR

Tržní cena zemědělské půdy se odvíjí od záměru jejího budoucího využití. Pozemky s výhledem nezemědělského (komerčního stavebního) využití jsou prodávány za ceny řádově vyšší než ty, které jsou určeny k dalšímu zemědělskému využívání. Naopak nákup zemědělské půdy s předpokladem pokračujícího zemědělského využití je většinou motivován zájmem vlastního hospodaření na této půdě. Zemědělci, kteří zemědělskou půdu nakupují nejčastěji, jsou motivováni snahou o stabilizaci nebo rozšíření vlastního zemědělského podnikání. Nákup zemědělské půdy se v poslední době stává čím dál častěji i investičním záměrem.

Monitoring tržních cen zemědělské půdy v ČR provádí Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) na základě zjišťování tržních cen z vybraných kupních smluv evidovaných Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním. Kontinuálním sledováním tržních cen zemědělské půdy se zabývá i soukromá společnost Farmy.cz s.r.o. Důležitými faktory působícími na výslednou cenu je kvalita půdy, její umístění, potenciální nezemědělské využití a charakter transakce. Průměrné ceny půdy v ČR dlouhodobě rostou. Podle společnosti Farmy.cz se od roku 2004 do loňského roku zvýšily téměř čtyřikrát na průměrných 24,09 Kč za m² (nejčastěji se zemědělská půda v roce 2018 obchodovala za tržní ceny v rozmezí 15-40 Kč/m²).

Vývoj tržních cen zemědělské půdy v ČR (v Kč/m²)

Zdroj: Farmy.cz, ÚZEI

Do budoucna lze podle společnosti [Farmy.cz](https://www.farmy.cz) očekávat na straně poptávky po zemědělské půdě další pokles zájmu ze strany nezemědělských investorů: Vzhledem ke stagnaci cen v roce 2018 odpadne část spekulativních investorů zaměřených na rychlý výnos z investice do půdy. Půda však i nadále zůstane oblíbenou investicí pro konzervativních část dlouhodobých nezemědělských investorů. Zemědělský sektor ČR jako celek je od roku 2011 relativně hodně ziskový (viz graf výše), což umožňuje zemědělským investorům investovat do nákupu půdy. Nicméně mírný pokles zisku v roce 2018 může dočasně snížit schopnost farem investovat do nákupu půdy ve stejné míře jako doposud. Objem nabídky zemědělské půdy k prodeji ze strany původních majitelů je klesající a k dalšímu mírnému snížení dojde pravděpodobně i v roce 2019. V roce 2019 lze tak na trhu s půdou očekávat obecnou stagnaci tržních cen půdy. Ceny se však mohou lokálně vyvíjet značně rozdílně v závislosti na místních podmínkách.

Čeští zemědělci mohou získat úvěry a úrokové dotace na pořízení zemědělské půdy od [Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu](#) (PGRLF).

Pronájem zemědělské půdy v ČR

Podíl pronajaté půdy v ČR dlouhodobě klesá, v roce 2016 dosáhl 73,1 %. Více přitom hospodaří na pronajaté půdě obchodní společnosti (82,2 %), podniky fyzických osob hospodaří přibližně z poloviny na své půdě a z poloviny na pronajaté.

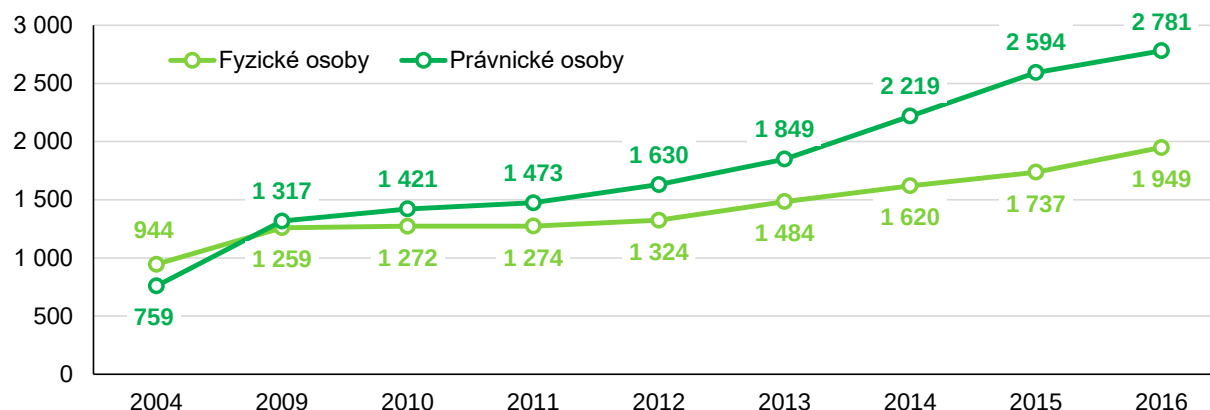
Vývoj podílu pronajaté půdy v ČR (v %)

	2000	2003	2005	2007	2010	2013	2016
Podniky fyzických osob	72,1	70,0	63,6	59,2	55,0	51,9	52,1
Podniky právnických osob	99,1	96,7	94,9	93,4	87,4	84,1	82,2
Celkem	91,6	89,3	85,7	81,6	76,5	74,3	73,1

Zdroj: Ministerstvo zemědělství - Situační a výhledová zpráva Půda

Výše pachtovného (nájemného) za zemědělskou půdu v ČR dlouhodobě roste. Za zvyšujícím se pachtovným stojí mj. vyšší zájem zemědělských podniků o rozšiřování obhospodařovaných ploch s tím, jak se zlepšuje jejich ekonomická situace a jak si (i díky dotacím) mohou dovolit platit vyšší pachtovné. V praxi je výše pachtovného významně diferencována podle výrobních oblastí (nejnižší v horských, nejvyšší např. v kukuřičných).

Průměrné pachtovné za zemědělskou půdu v ČR (Kč/ha)

Zdroj: Ministerstvo zemědělství - Situační a výhledová zpráva Půda

4 Zemědělské dotace a regulace

Český zemědělský sektor je součástí evropského trhu a podléhá pravidlům **Společné zemědělské politiky EU** (SZP). Jejím cílem je zajišťovat udržitelnou produkci potravin a stabilní zásobování potravinami v EU, zároveň řeší i otázky bezpečnosti potravin, hospodářství venkova, dobrých životních podmínek zvířat, sociálních zájmů a (čím dál více) ochrany životního prostředí. V praxi pak SZP upravuje rozdělování agrárních dotací v podobě přímých plateb zemědělcům, investičních podpor na rozvoj venkova, ale i na tržní opatření. K nim mj. patří i stanovování dovozních a vývozních podmínek (cel, kvót, dotací) se třetími zeměmi. V rámci nástrojů Společné zemědělské politiky může Evropská komise přijmout mimořádná opatření na organizaci trhu.

V aktuálně platné **SZP na období 2014-2020** jsou zachovány dva pilíře – přímé platby a Program rozvoje venkova. K cílům současné SZP patří rovněž větší důraz na šetrný přístup k životnímu prostředí, generační obměnu na venkově prostřednictvím podpor pro mladé zemědělce či podpora odvětví nebo regionů, které čelí specifickým obtížím.

Finanční podpory z evropských u národních zdrojů zprostředkovává českým zemědělcům Státní zemědělský intervenční fond. Podpory ve formě subvencí částí úroků z komerčních úvěrů, zvýhodněných úvěrů, zajištění úvěrů či pojištění pak poskytuje Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond.

V letošním roce by měly evropské instituce nastavit a schválit nová pravidla **Společné zemědělské politiky EU na období 2021-2027**. V této souvislosti se z důvodu brexitu a nových priorit Evropské komise očekává pokles rozpočtu na SZP. Podle dosavadního návrhu by mělo dojít k poklesu finančního balíku na zemědělskou politiku o 5 % proti předcházejícímu období (v běžných cenách). Pro ČR bylo vyčleněno 7,7 mld. eur (pokles o 6 %, v přepočtu 198 mld. Kč). Z toho 76 % má směřovat na přímé platby a 23 % na Program rozvoje venkova. Dalšími navrhovanými [změnami](#), které zatím prošly Výborem Evropského parlamentu pro zemědělství a rozvoj venkova, jsou:

- Větší flexibilita v nastavení politiky pro členské země (země si budou moci převést 15 % z přímých plateb na rozvoj venkova a 5 % naopak);
- Zjednodušení a nižší byrokracie čerpání dotací + změna definice skutečného (=opravdu aktivního) zemědělce;
- Greening nahradí tzv. ekoschémat, která mají zemědělce finančně motivovat k šetrnému způsobu hospodaření (ekologická opatření budou v podmínkách pro přímé platby a půjde na ně min. 30 % plateb PRV);
- Větší podpora mladých zemědělců (2 % přímých plateb);
- Podpora využívání inovací – precizní zemědělství;
- Podpora malých a středních podniků:
 - Evropská komise navrhla zastropování přímých plateb nad 100 000 eur na 1 podnik za rok a jejich snížení od 60 000 do 100 000 eur,
 - Ale zemědělské podniky si budou moci odečíst z limitní částky 50 % nákladů na zaměstnance,
 - Výbor Evropského parlamentu se však dohodl na tom, že v případě, že země alokuje min. 10 % přímých plateb na tzv. **redistributivní platbu** (tj. platba na první hektary, což zvýhodňuje malé podniky), tak tato země **nemusí implementovat zastropování přímých plateb**.

K dalšímu vyjednávání o SZP EU na období 2021-2027 se vrátí až na podzim nově zvolený Výbor EP pro zemědělství a rozvoj venkova vzešlý z voleb do Evropského parlamentu, které se konají v květnu 2019. Na nových pravidlech se pak Parlament musí dohodnout s Radou EU, tedy s ministry zemědělství členských států. Ti zatím k budoucnosti evropské zemědělské politiky žádnou společnou pozici nezaujali.

5 Zemědělské podniky v ČR

Podle údajů zemědělského registru ČSÚ působilo ke konci roku 2016 v ČR celkem 27,6 tis. zemědělských podniků s minimální výměrou zemědělské půdy 3 ha. Z toho 84 % připadalo na fyzické osoby (=zemědělští podnikatelé podle zákona o zemědělství), které však hospodařily jen na 28 % obhospodařované plochy. Naopak právnické osoby (s.r.o., a.s., družstva) dosáhly 15% podílu na celkovém počtu subjektů, ale obhospodařovaly 71 % plochy.

Podnikatelská struktura českého zemědělství ke konci roku 2016 (podniky s výměrou od 3 ha zem. půdy)

Zdroj: Ministerstvo zemědělství – Zelená zpráva

Největším hráčem na českém zemědělském trhu je společnost Agrofert, a.s. Ten zahrnuje zemědělské, potravinářské, chemické, lesnické, dřevařské i technologické podniky. Holding čítá podniky z celého potravinářského řetězce – od producentů agrární, živočišné produkce a masa přes výrobce hnojiv, osiv až po zpracovatelské podniky (pekárny, masokombináty, zpracování řepky, mlékárny). Do holdingu patří i firmy obchodující se zemědělskou technikou. Tržby celého holdingu, který zahrnuje více než 250 společností (v ČR, na Slovensku, v Německu či Maďarsku včetně chemické a potravinářské divize, médií), dosáhl v roce 2017 cca 155 mld. Kč.

Další společnosti v agrárním sektoru ČR již nedosahují ročního obrátu 2 mld. Kč. Do skupiny středních podniků (obrat od 60 do 2 mld. Kč) náleží cca 570 společností z kategorie smíšená výroba, zhruba 80 společností specializujících se na rostlinnou výrobu, cca 60 společností ze segmentu živočišné výroby a 50 firem zabývajících se podpůrnými činnostmi pro zemědělství. Deset středně velkých společností podniká v rybářství. Ostatní obchodní společnosti a podnikající fyzické osoby z celkových 26 tisíc v ČR patří do kategorie malých (roční obrát pod 60 mil. Kč).

6 Hlavní trendy v českém zemědělství

I. Zpomalující ekonomika už tolik zemědělství nepodpoří, příznivě může působit růst mezd

V posledních několika letech pomáhaly českému zemědělskému sektoru rostoucí domácí ekonomika a vyšší spotřeba domácností, ale i pokles cen pohonných hmot a rovněž slabší kurz koruny podporující export (ale na druhou stranu zdražující dovoz techniky). Růst české ekonomiky a spotřeby domácností by měl pokračovat i v letošním a příštím roce, i když už nižšími tempy, než v uplynulém období (podle České spořitelny poroste český HDP v roce 2019 o 2,5 % a v roce 2020 o 2,8 %, spotřeba domácností v roce 2019 o 3,3 %, o rok později o 3,1 %). Nominální mzdy v ČR by po loňském růstu o více než 8 % měly letos pokračovat ve zvyšování o cca 7 %. To vše hraje produktům českých zemědělců do karet.

II. Spotřebitelé – postupný přesun ke kvalitní a domácí produkci

Čeští spotřebitelé se na jedné straně stále převážně rozhodují podle ceny a slevových nabídek, na straně druhé si oblibu získaly a stále více získávají farmářské trhy a prodejny (i online), lokální potraviny od prvovýrobců, lokální bio potraviny, prodeje ze dvora či potraviny spojené s určitým zážitkem. Tento trend bude s rostoucí kupní silou obyvatel a rozšiřující se nabídkou pokračovat i nadále. I když stále platí, že

existuje rozdíl mezi tím, co lidé tvrdí v průzkumech (že chtějí českou produkci) a jejich skutečným nákupním chováním.

III. Strategie 2030: Ministerstvo chce zvýšit potravinovou soběstačnost, prioritou bude boj proti suchu a erozi půdy

Podle cílů stále platné [Strategie Ministerstva zemědělství ČR z roku 2016 s výhledem do roku 2030](#) má být do roku 2030 české zemědělství potravinově soběstačné (v základních komoditách, které lze u nás produkovat), konkurenceschopné a udržitelné. Podle strategie by mělo být do roku 2030 v ochranném režimu proti erozi až 60 % české zemědělské půdy (nyní je chráněno necelých 11 % půdy) a plochy obhospodařované v ekologickém zemědělství by se měly rozrůst o 6 procentních bodů na 18 %. Resort se také zaměřuje na zadržování vody v krajině, investovat se má více do závlahových systémů.

IV. Zemědělské dotace ozelení a relativně více dostanou malé podniky

Společná zemědělská politika EU bude v současné podobě fungovat až do konce roku 2020. S klimatickými změnami, problémy se suchem, klesající schopností zadržovat vodu v krajině a pokračující erozí půdy bude ale čím dál více dotací vázáno na opatření bojující proti změně klimatu a více prostředků půjde na zlepšování životního prostředí. V návrhu SZP na období 2021-2027 je obsaženo, že až 20 % přímých plateb a 30 % Programu rozvoje venkova má jít ekologická opatření. Relativně více také budou nejspíš podpořeny malé a střední podniky – státy se budou moci rozhodnout pro zastropování dotací (na úrovni 100 tis. eur na podnik), nebo pro tzv. redistributivní platbu (tj. vyšší platbu na první hektary).

Daňové zvýhodnění biopaliv pak v současné míře zůstane až do roku 2030, přičemž i nadále budou podporována biopaliva první generace (vyráběná ze zemědělských potravin). Více [zde](#).

V. Ceny půdy už tak rychle neporostou

Průměrné ceny půdy dosáhly po rapidním růstu v minulých letech svého vrcholu a do budoucna by měly stagnovat nebo se zvyšovat jen velmi mírně.

VI. Agriculture 4.0: Moderní technologie a už dnes mění zemědělství

Budoucnost zemědělství je rovněž v nových technologiích, a to ať už jde o technologie elektronického řízení, navigační systémy, automatizaci či inteligentní řešení tzv. precizního zemědělství. Řada novinek se přitom uplatňuje v zemědělství již dnes a jejich cílem je naplnit požadavky zemědělců na vyšší výkonost strojů, kvalitu pracovních operací i na snížení nákladů. Stroje jsou čím dál těžší, proto se vyvíjejí i nové typy traktorů či pneumatik, aby se půda tolik neutužovala. Navíc se rozšiřuje využívání systémů přesné navigace traktorů či samojízdných strojů, které přináší provozní úsporu i nižší spotřebu aplikovaných látek. V živočišné výrobě je trendem robotizace pracovních procesů – dnes jsou již běžné dojící roboty, které pracují zcela autonomně, existují robotizované krmné linky, automatizované technologie chovu drůbeže se využívají již několik desetiletí. V posledních letech se navíc zvyšuje využití senzorů v rostlinné i živočišné produkci. Jimi získané informace jsou pak bezdrátově přenášeny a zpracovávány v řídicím počítači, který sám upraví zvířeti krmné dávky. Robot navíc umí analyzovat složky mléka a měřit dojivost.

VII. Pracovníků v zemědělství bude potřeba méně, jejich produktivita poroste

Zaměstnanost v zemědělské prvovýrobě se bude i nadále snižovat v závislosti na změnách rozsahu produkce pracovně náročných komodit, neochotě mladých pracovat v zemědělství (a odchodu starších ročníků do důchodu), na celkové situaci na trhu práce a na dalším rozvoji technologií. Se zvyšující se produktivitou práce v zemědělství bude docházet k přesunu zaměstnanců z prvovýroby ke zpracování. Stimulem ke generační obměně v zemědělství by pak mohly být finanční podpory poskytované mladým zemědělcům, či vyšší míra využívání technologií ve výrobě.

Na druhou stranu právě ceny práce a ceny dalších faktorů jako je půda, energie, pohonné hmoty, krmiva, osiva a další vstupy jsou vedle klimatických vlivů (teplotní a srážkové extrémy) a cenového vývoje na evropském (či světovém) trhu obecně největšími hrozbami pro produkci všech zemědělských komodit v ČR.

Radek Novák+420 956 718 015, radeknovak@csas.cz

EU Office / Knowledge Centre

Ekonomické a strategické analýzy

EU OFFICE / KNOWLEDGE CENTRE, Ekonomické a strategické analýzy**Česká spořitelna, a.s.**

Budějovická 1518/13b, 140 00 Praha 4

e-mail: eu_office@csas.cz